

تشخیص

گاه شاعران و نویسندگان، صفات و نسبت هایی را به اشیاء یا حیوانات می دهند که آن صفات و نسبت ها، ویژه انسان است. مثلاً «آسمان»، «روزگار»، «نسیم» یا «باد صبا» را مورد خطاب قرار داده و با آنها گفت و گو می کنند که آن را تشخیص گویند. به عبارتی دیگر، در «شخصیت بخشی» که آن را «جان بخشی به اشیاء» و «جاندار انگاری» نیز گویند، احساسات و رفتاری را که ویژه انسان است، به حیوانات و گیاهان و پدیده های طبیعی یا امور عقلی نسبت می دهند و آنها را همچون یک شخص در نظر می گیرند.

ترکیب اضافی و ترکیب وصفی

هرگاه دو کلمه به وسیله ی « - » به هم اضافه شوند ترکیب می سازند. مثل:

دستِ پاک - کوهِ بلند - کتابِ فارسی - چشمِ من - خودروی زیبا - دخترِ ایرانی - الماسِ درخشان
همه ی مثال های بالا ترکیب هستند. ولی نوع هر یک با دیگری فرق دارد که در ذیل روش تشخیص آن ها آورده می شود. قبل از آن بهتر است بدانیم که:

نکته : هرگاه آخر کلمه ی اول این سه حرف « و - ا - ه » باشد هنگام اضافه شدن به هم دیگر بجای کسره « - ِ » ، « ی » می گیرند. مثل:

هوا- هوای تهران

آهو - آهوی وحشی

خانه - خانه ی بزرگ

روش های تشخیص ترکیب وصفی و اضافی

1- کسره بین دو کلمه را حذف می کنیم سپس بعد از کلمه ی اول ویرگول می گذاریم و در آخر فعل (است) قرار می دهیم . اگر عبارت معنی داد ترکیب وصفی و اگر معنی نداد ترکیب اضافی است.

مثال

اتاقِ تمیز - اتاق ، تمیز است : چون معنی دارد ترکیب وصفی است یعنی کلمه ی اتاق «موصوف» و کلمه ی تمیز « صفت » است.

اتاقِ مدیر - اتاق ، مدیر است : چون معنی ندارد ترکیب اضافی است یعنی کلمه ی اتاق «مضاف» و کلمه ی مدیر « مضاف الیه » است.

2- به آخر کلمه ی دوم (تر) اضافه کنید اگر عبارت معنی داد ترکیب وصفی است. و اگر معنی نداد ترکیب اضافی است.

مثال

مادرِ دلسوز - مادر دلسوزتر : چون معنی دارد ترکیب وصفی است یعنی کلمه ی مادر «موصوف» و کلمه ی دلسوز « صفت » است.

مادرِ او - مادر او تر : چون معنی ندارد ترکیب اضافی است یعنی کلمه ی ماد «مضاف» و کلمه ی من « مضاف الیه » است.

3- کلمه ی بسیار را در وسط دو کلمه قرار می دهیم ؛ اگر عبارت معنی داد ترکیب وصفی است و اگر معنی نداد ترکیب اضافی است.

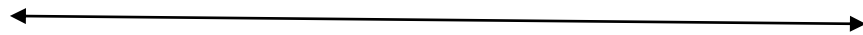
شهرِ تمیز - شهر بسیار تمیز : چون معنی دارد ترکیب وصفی است یعنی کلمه ی شهر «موصوف» و کلمه ی تمیز « صفت » است.

شهرِ تکاب - شهر بسیار تکاب : چون معنی ندارد ترکیب اضافی است یعنی کلمه ی شهر «مضاف» و کلمه ی تکاب « مضاف الیه » است .

4- کلمه ی « ی » را در آخر کلمه ی اول اضافه می دهیم ؛ اگر عبارت معنی داد ترکیب وصفی است و اگر معنی نداد ترکیب اضافی است

مثال : دستِ تمیز- دستی تمیز : چون معنی دارد ترکیب وصفی است یعنی کلمه ی دست «موصوف» و کلمه ی تمیز « صفت » است.

کیفِ حسن -کیفی حسن : چون معنی ندارد ترکیب اضافی است یعنی کلمه ی کیف «مضاف» و کلمه ی حسن «مضاف الیه» است.

اضافه ی تشبیهی

هرگاه در یک ترکیب اضافی ویژگی های زیر وجود داشته باشد، نوع ترکیب ، اضافه تشبیهی است

۱- بین مضاف و مضاف الیه شباهت باشد مانند : لبِ لعل : لب همچون لعل /چراغ علم : علم همچون چراغ

- در اضافه تشبیهی گاه مضاف به مضاف الیه تشبیه می شود و گاه مضاف الیه به مضاف مانند : دیو نفس: نفس به دیو تشبیه شده است / ابروی کمان : ابرو به کمان تشبیه شده است

۲- بتوان بین مضاف و مضاف الیه ، یا بین مضاف الیه مقدم و مضاف موخّر کلمات مثل ، چون و ... آورد کوه حلم : حلم چون کوه سرو قد : قد مثل سرو

۴- بتوان مضاف و مضاف الیه یا مضاف الیه و مضاف را (با تقدیم و تاخیر) به صورت مشبه و مشبه به وبه صورت جمله خبری تشبیهی در آورد مانند : فراش باد صبا : باد صبا چون فراش است/ ابروی کمان : ابرو همچون کمان است